

Václav Hora:

ZMĚNY PŘEDPISŮ O SOUDNÍ PŘÍSLUŠNOSTI PODLE NOVELY Č. 161/1936 SB. Z. A N.

Zákon ze dne 16. června 1936, č. 161 Sb. z. a n., jenž je v početné řadě novel vydaných k našim procesním zákonům nejmladší a jenž, jak lze doufati, zůstane už v této řadě opravdu posledním, přináší také důležité změny některých předpisů o příslušnosti soudní. Některé z nich jsou převzaty z připravené osnovy sjednoceného zákona o soudní příslušnosti a civ. řádu soudním, jiné jsou původní.

Všeobecně lze novoty, které novela v tomto oboru přináší, charakterisovati tak, že pokračuje v uplatňování tendence, kterou se vyznačuje už původní zákon rakouský, totiž zeslabiti význam, jenž býval spojován s poklesky v otázce příslušnosti, obmeziti opravné prostředky proti vyskytnuvším se pochybením a tím působiti i k zjednodušení i urychlení celého řízení. V této tendenci jde novela zejména potud dále, že z téhož hlediska jako příslušnost upravuje nyní i jisté otázky, které dosud byly posuzovány s hlediska obsazení soudu, čímž pozbývá ovšem i pojem zmatečnosti podle § 477, č. 2 c. ř. s. na svém rozsahu.

I. Úprava předpisů o věcné příslušnosti je novelou dotčena v jediném bodu, totiž v § 49 č. 2 j. n. K dosavadnímu předpisu o výlučné příslušnosti okresních soudů ve sporech o otcovství k nemanželskému dítěti, o závazcích podle zákona náležejících nemanželskému otci k matce a dítěti, připojuje novela dva důležité dodatky.

Jeden týká se toho, když nárok z těchto závazků neuplatňuje ani matka ani nemanželské dítě, nýbrž osoba, která náklad spojený s jich splněním učinila za nemanželského otce; také pro spory z takovýchto nároků, jejichž právní základ je v § 1042 obč. z., jsou výlučně — bez ohledu na výši nároku — příslušny okresní soudy. Tímto ustanovením dostává se zákonného potvrzení názoru, který byl teorií i praxí již nyní zastáván.

Druhý dodatek rozšiřuje věcnou příslušnost okresních soudů vůbec na jinaké spory o výživné, k němuž jest někdo podle zákona povinen. Sem tedy náleží i spory rodičů proti dětem podle § 154 obč. z., spory o výživné pozůstalého manžela podle § 796 obč. z. a spory manželky bez své viny rozloučené proti dřívějšímu manželovi o výživné (podle § 1266 obč. z.), jakož i spory manželky (ať rozvedené či nerozvedené) o výživné.

Tímto ustanovením vyjímá novela — v souladu s judikaturou nejvyššího soudu — spory manželky o zákonné výživné z okruhu »jiných, nikoliv ryze majetkových rozepří, vznikajících ze vzájemného poměru manželů«, o nichž mluví § 50, č. 3 j. n. a klade je na roveň nárokům ryze majetkovým. Důvodem pro toto ustanovení je snaha, aby vedení těchto sporů, které svou povahou bývají celkem jednoduché, bylo usnadněno.

Potud jest ustanovení novelty ve shodě s osnovou sjednoceného zákona o soudní příslušnosti. Avšak novela připojuje k § 49 č. 2 větu další, která v osnově není. Dodatek tento zní: »Tím však není dotčeno právo manželky v žalobě o rozvod domáhati se placení výživného u soudu příslušného pro

žalobu o rozvod.« S tímto dodatkem je pak v souvislosti nový dodatek, který novela přidává k § 7 a) odst. 3 j. n., tohoto znění: »Je-li se žalobou o rozvod spojena žaloba o placení výživného, jedná a rozhoduje o ní soud v témž obsazení, v jakém jedná a rozhoduje o žalobě o rozvod.«

Těmito dodatky zavádí se pro spory o výživné při r o z v o d e c h — a jenom při nich, nikoliv tudíž i při rozlukách manželství — úprava zcela zvláštní. Zvláštnost tato je především v tom, že se tu připouští, aby manželka, podá-li žalobu o rozvod, spojila s ní hned žalobu o placení výživného a uplatnila tudíž svůj nárok na výživné u k r a j s k é h o s o u d u. Toto je výjimkou nejen z obecného předpisu § 49 č. 2 ve znění novely, ale i výjimkou z § 227 c. ř. s. (původního i v novém znění); neboť tento činí podmínkou kumulace nároků, aby byl »o všech nárocích týž způsob řízení přípustný«.

Druhá zvláštnost je v tom, že se ponechává na vůli m a n ž e l c e, chce-li svůj spor o výživné vésti u okresního či u krajského soudu, neboť zákon jí dává právo spojit se žalobou o rozvod i žalobu o výživné, jehož použití může, ale nemusí. Ale použití ho může jen právě tímto způsobem. Nespojí-li tedy hned se žalobou o rozvod žalobu o výživné, nýbrž bude svůj nárok na výživné uplatňovati samostatně, musí žalovati u okresního soudu. Rovněž tenkrát, když bude žalovati o výživné za trvání manželství, nedomáhajíc se rozvodu. Tím se vnáší do systematiky zákona něco, co mu bylo dosud cizí v oboru příslušnosti v ě c n é, totiž případ soudu d a n é h o n a v ý b ě r žalobci i při určování věcné příslušnosti.

Konečně třetí zvláštnost je v tom, že se tím činí zákonem průlom do zásady, podle níž nemohou ani výslovnou úmluvou stran býti vznášeny na krajský soud »rozepře, které náležejí před soud okresní (§ 104 j. n.), a to pod následky zmatečnosti« (§ 477, č. 3 c. ř. s.). Nárok o zákonné výživné z důvodu rozvodu může býti bez jakékoliv úmluvy zcela jednostranně žalující manželkou vznesen na krajský soud, ačkoliv spory o výživné, k němuž jest někdo podle zákona povinen, patří jinak před okresní soud svou povahou, nehledíc k hodnotě předmětu sporu.

Tyto velmi významné zvláštnosti, propůjčené manželským nárokům na výživné, odůvodňují jistě touhu zvědět, proč se k nim zákonodárce odhodlal. Bohužel, na tuto otázku dočítáme se v důvodové zprávě odpovědi velmi hubené. Praví se tam: »Výjimku bylo nutno učiniti, jde-li o spory o výživné v řízení o rozvod. Spojení rozhodování o prozatímním opatření a o výživném samém v rukou jednoho soudce jest spíše s to řízení zjednodušiti a zlevniti.« Nic více.

Příčinu tohoto zjednodušení a zlevnění vidí dův. zpráva v tom, že rozhodování o prozatímním opatření a o výživném samém bude spojeno v rukou jednoho soudce. Naproti tomu dlužno míti na mysli jednak to, že rozhodnutí o prozatímní výživě, o něž je žádáno v žalobě o rozvod, samo o sobě nijak neztěžuje a nezdražuje vlastní spor o rozvod, ani nepraejudikuje konečnému rozhodnutí o výši výživného. Zde jde o dvojí rozhodnutí, jež každé má svoje vlastní podmínky i účinky, a proto také n e v y ž a d u j e, aby bylo spojeno v rukou jednoho soudce.

Ale důvod. zpráva má za to, že když se přesto umožní toto spojení v rukou jednoho soudce, způsobí se tím zjednodušení i zlevnění řízení. Chceme-li si správnost tohoto tvrzení ověřiti, musíme si představit procesní situaci, jaká by tu byla, kdyby kumulace žaloby o výživné se žalobou

o rozvod byla nepřipustná, a jaká tu bude, když se tato kumulace novelou připouští.

V prvním případě rozhodoval by k r a j s k ý soud jen o žalobě o rozvod a o žádosti za určení prozatímní výživy; po skončení sporu o rozvod rozhodl by o k r e s n í soud o nároku na výživné. Ve druhém případě bude rozhodovati krajský soud v témže sporu o obou nárocích. Ale kdežto v prvním případě bude sice třeba dvou sporů, ale každý z nich bude projednáván podle zásad jednolitých, k r a j s k ý soud podle zásad manželského řízení, o k r e s n í soud podle zásad řízení p r a v i d e l n é h o, bude musiti ve druhém případě krajský soud v témže sporu postupovati podle r ů z n ý c h zásad, pro jednu část (rozvod) podle zásad zvl. řízení manželského, pro druhou (o výživu) podle zásad řízení pravidelného. Právě tato okolnost však velmi často ve svých důsledcích způsobí nikoliv zjednodušení řízení, nýbrž pravý opak, a povede zpravidla asi k tomu, že krajský soud si projednání sporu rozdělí. Ať už pak rozhodne o rozvodu rozsudkem částečným a pak teprve přistoupí k projednání nároku na výživu anebo vyčká až do projednání obou nároků a vydá o nich rozsudek konečný, v obou případech se domnělé výhody zjednodušení a zlevnění redukují na minimum. Je tedy více než pochybno, je-li správné, aby pro výhody tak problematické byly do systému procesního práva zaváděny zvláštnosti takové povahy, jak byly nahoře vytknuty.

Zbývá však upozorniti ještě na jednu věc. Bylo už řečeno, že novým § 49, č. 2 přestávají býti nároky manželčiny na zákonnou výživu nároky »nikoli ryze majetkovými ze vzájemného poměru manželů vznikajícími«, jež přikazuje § 50, č. 3 j. n. výlučně před soudy krajské. To však znamená, že spory o tyto nároky nyní už nepatří pod pojem »věcí manželských«, jak je vypočítává § 76 j. n. a jak je má na mysli i § 27, odst. 2. c. ř. s. Jestliže tedy novela připouští, aby i tyto spory o výživné byly projednávány před soudy krajskými, bude nutno zaujmouti stanovisko k otázce, jak to bude s povinností dáti se zastupovati advokátem. Neboť § 27, odst. 2. c. ř. s. zprošťuje této povinnosti, jen pokud jde o řízení první stolice ve »věcech manželských«, a těmito věcmi jest rozuměti jen věci vypočtené v § 76 j. n., k nimž však spor o výživu, jak řečeno, podle novely již nepatří. Důsledně by tedy mělo nastoupiti v moc obecné pravidlo vyslovené v § 27, odst. 1. c. ř. s., tedy požadavek, aby při kumulaci žaloby o výživné se žalobou o rozvod byly strany nuceny dáti se zastupovati advokáty. Ale tento důsledek by stavěl domnělé zlevnění a zjednodušení do zcela zvláštního světla a působí i jinak přímo groteskně. Neboť nárok, který sám o sobě by mohl býti u okresního soudu zažalován bez advokáta, musil by nyní býti uplatněn advokátem jen proto, že byl spojen se žalobou o rozvod a vznesen před krajským soudem, ačkoliv pro spor o rozvod nucené zastoupení advokátem předepsáno není.

Takovéto důsledky, na něž jistě zákonodárce nemýslil, ale jež *stricto jure* by byly nevyhnutelný, nasvědčují tomu, že dodatkem k § 49 č. 2 vnáší se do procesního práva prvek cizí, jenž uvádí jeho zásady v nesoulad a působí rušivě.

Už tím je dána záporná odpověď na otázku, měla-li by se osnova sjednoceného zákona o soudní příslušnosti a civ. ř. soudním přizpůsobiti v tomto bodě novele č. 161/1936. Osnova nemůže připustiti spojení žaloby o výživné se žalobou o rozvod tím spíše, poněvadž řízení o rozvod je jí upraveno shodně jako řízení o rozluhu a neplatnost manželství, takže

rozdíly tohoto řízení od zásad řízení pravidelného, podle nichž by bylo nutno postupovati při žalobě o výživné, jsou mnohem ostřejší než podle dosavadního práva. Stačí jen připomenouti, že podle osnovy nebude ani ve sporech o rozvod prvního roku, odpovědi na žalobu ani zmeškání a že vyhledávací zásada bude v něm uplatněna v témže rozsahu a v téže síle, jako při rozluce a neplatnosti manželství. Za takového úpravy řízení o rozvod bylo by spojení žaloby o výživné se žalobou o rozvod zcela nepochybně pro procesní soud nevhodným balastem.

II. Důležitou novotu zavádí novela tím, že rozšiřuje možnost, aby samosoudce u krajských soudů projednával i spory, které mu podle dosavadního práva projednávat nepříslušelo. Mohou totiž v majetkoprávních sporech — a jen v nich — strany si umluviti, aby rozhodoval samosoudce, i když hodnota sporu přesahuje 20.000. — Kč. Úmluva tato může býti výslovná a pak musí vyhovovati předpisům § 194 j. n. a musí býti tedy zejména prokázána listinou a tato přiložena již k žalobě, anebo se může státi mlčky. Za mlčky učiněnou úmluvu platí, je-li návrh na projednání samosoudcem učiněn v žalobě a žalovaný mu v žalobní odpovědi neodporuje (§ 7a, odst. 4.). Je-li takový odpor proti žalobcovu návrhu v žalobní odpovědi učiněn, musí samosoudce svou další činnost odepřít a konání ústního přelíčení odkázati senátu.

Ale neučiní-li tak samosoudce a koná přes odpor v žalobní odpovědi projevený sám ústní přelíčení, má žalovaný právo výtky ve smyslu § 196 c. ř. s. Teprve když žalovaný výtku neučinil a do jednání před samosoudcem se pustil, je tato vada zhojena a rozhodnutí samosoudcem nelze odporovati proto, že jednal a rozhodoval na místo senátu (§ 7a, odst. 5.).

Totéž platí však ve všech ostatních případech, kde jednal a rozhodoval samosoudce na místo senátu, tedy i když věc patřila podle zákona před senát a není tu ani výslovné úmluvy na samosoudce, ani žalobce nenavrhl projednání samosoudcem v žalobě a žalovaný tedy vůbec neměl příčinu, aby v žalobní odpovědi k tomu zaujímal stanovisko. Neboť § 7a, odst. 5, věta druhá zní všeobecně. Musila by tedy i v takovýchto případech strana — oprávněn k tomu je nejen žalovaný, nýbrž zde i žalobce — vznést výtku proti tomu, že jedná samosoudce na místo senátu, jinak by tato vada byla zhojena.

Pochybení v opačném smyslu může nastati, když věc patřila už podle zákona anebo podle úmluvy stran — výslovně či mlčky projevené — před samosoudce a přes to o ní jednal a rozhodoval senát. I pro tento případ ustanovuje novela, že rozhodnutí senátu nelze odporovati oprávněným prostředkem (§ 7a, odst. 5., věta první). Zde zákon nepřipojuje — jako to činí v případě prvním — podmínku, »jestliže strana se pustila do jednání, nevytknuvši vadného obsazení soudu«. To je také pochopitelné: strana, jejíž věci se zabývá senát na místo samosoudce, nemá rozumného důvodu k výtce a nemůže se proto cítiti oprávněnou ke stížnosti, jak předpokládá § 196 c. ř. s.

S tím ovšem souvisí pak ustanovení další, že v těchto obou případech nemůže k vadnému obsazení soudu přihlížeti z moci úřední ani soud vyšší stolice (§ 7a, odst. 6.).

Těmito novými předpisy doznává dosavadní právní stav podstatných změn v několika směrech.

Především nabývá otázka projednávání majetkoprávních sporů sa-

mosoudcem u krajských soudů povahy předpisu o příslušnosti, a pozbývá dosavadní povahy předpisu o obsazení soudu. Vůle stran zde nabývá vrchu naproti dosavadní převaze zákonného předpisu. Vůle tato musí být projevena způsobem v zákoně vytčeným, výslovně nebo mlčky; v tomto druhém případě stačí na straně žalobcově návrh (čin pozitivní), na straně žalovaného neodporování jemu v odpovědi na žalobu, tedy prosté opominutí bez ohledu na skutečnou vůli žalovaného.

Zákon při výslovné úmluvě odkazuje na § 104 j. n., jenž předpokládá, že k úmluvě došlo před podáním žaloby, a žádá, aby úmluva byla prokázána listinou už v žalobě. Je však otázka, jest-li bude lze uznati i úmluvu, která by se stala teprve při prvním roku mezi stranami a zněla v ten smysl, aby spor projednal a rozhodl na místo senátu samosoudce. I tato úmluva bude zajisté stačiti, neboť je výslovná, listinou (protokolem) prokázána a sjednaná ještě před tím, než dojde k projednání sporu. V takovémto případě neměl by pak ovšem význam odpor žalovaného, jež by snad přesto potom vznesl v žalobní odpovědi.

Dále jest novými předpisy obmezen rozsah zmatečnosti podle § 477, č. 2 c. ř. s. Kdežto dosud bylo pochybení v tom i onom směru — jednal a rozhodnul-li samosoudce na místo senátu nebo naopak — stíháno zmatečností, k níž musil vyšší soud přihlížeti z moci úřední, je nyní pochybení toto zhojeno a i z přezkumné moci vyšších stolic vyjmuto, neučinila-li strana včas výtku a do jednání se pustila. Pochybení, o němž tu řeč, může býti tedy vzneseno před vyšší stolicí jen, jednal-li na místo senátu samosoudce, a to ještě jen za té podmínky, že bylo vytýkáno, ale výtce vyhověno nebylo (§ 462, odst. 2. c. ř. s.). Ale ani zde nebude lze už mluvit o zmatečnosti, neboť důvody zmatečnosti nejsou podmíněny předchozí výtkou. Předpis tedy, který byl dosud vyzbrojen následky zmatečnosti, nabývá nyní povahy předpisu, »jehož šetření se mohou strany účinně vzdáti« (§ 196, odst. 2. c. ř. s.).

Toto uvolnění přísných dosud předpisů a tím způsobené zmenšení opravných prostředků a urychlení řízení, jež přináší novela, lze jistě jen uvítati.

Upozorniti dlužno, že tato ustanovení se vztahují jen na spory majetkoprávní; nespádají sem tedy spory, které patří před senáty již pro svou povahu (*ratione causae*).

III. Nově je upraven předpis § 55 j. n. Ve shodě s teorií i judikaturou řeší novela otázku určení ceny předmětu sporu v případech, je-li v jedné žalobě shrnuto několik nároků.

Rozeznává:

- a) jde-li o nároky, které jsou ve skutkové nebo právní souvislosti, rozhoduje součet jejich; přesahuje-li tento součet 5.000.— Kč, bude příslušným krajský soud, ať jde o spojení nároku pod 5.000.— Kč s nárokem nad 5.000.—, anebo o spojení nároků vesměs menších než 5.000.— Kč, ale dohromady přesahujících tuto sumu;
- b) nejsou-li nároky ve skutkové nebo právní souvislosti, posuzuje se příslušnost soudu pro každý nárok zvlášť; ale nepřesahuje-li sice žádný z nároků hranici stanovenou pro příslušnost okresních soudů, ale přesahuje-li tuto hranici jejich součet, zůstává příslušným přesto okresní soud. Lze tedy na př. spojití nároky 3.000.— + 4.000.— Kč a žalovati u okresního soudu, ale nelze spojití na př. nároky

3.000.— + 6.000.— Kč a žalovati ani u okresního ani u krajského soudu.

Těmito předpisy, jež jsou v podstatě převzaty z osnovy, je především odstraněna dosavadní antinomie mezi § 55, větou první j. n. a § 227 c. ř. s., již ovšem theorie i judikatura snažila se překlenouti výkladem, jenž došel nyní v novém znění § 55 j. n. a jemu přizpůsobeném novém znění § 227 c. ř. s. zákonného potvrzení.

S tím souvisí, že je usnadněno hromadění nároků v téže žalobě a upuštěno od dosavadního obmezení, kladoucího za podmínku, aby soud, u něhož se žaloba s kumulovanými nároky podává, byl příslušným jak pro každý jednotlivý nárok, tak i pro všechny dohromady. Od této zásady novela upouští potud, že je nyní přípustno kumulovati v téže žalobě nároky pod Kč 5.000.— a žalobu podati u okresního soudu i tenkrát, když součet těchto nároků přesahuje hranici věcné příslušnosti okresních soudů. Podle dosavadního práva byla tato kumulace vyloučena, neboť okresní soud byl sice příslušný pro jednotlivé nároky, ale nikoliv pro všechny dohromady, kdežto krajský soud byl sice příslušný pro jejich součet, ale nikoliv pro jednotlivé o sobě. Nyní je tedy kumulace taková přípustná a příslušným pro všechny nároky zůstává okresní soud.

Tím zůstává nepřípustnou kumulace nároků, které nejsou ve skutkové nebo právní souvislosti, jen tehdy, šlo-li by o shrnutí nároku pod Kč 5.000.— s nárokem přes Kč 5.000.— v téže žalobě.

Konečně novým je v § 55 j. n., že jsou zrušeny dosavadní jeho věty, druhá (žádá-li se toliko část jistinné pohledávky, jest rozhodnou úhrnná částka jistinné pohledávky ještě nezapravená) a třetí (žádá-li se přebytek, jenž vychází ze srovnání pohledávek, které přísluší oběma stranám navzájem, rozhodnou je úhrnná výše pohledávek, jichž se žalobce odvolává k odůvodnění žádaného přebytku). Důvodová zpráva odůvodňuje zrušení druhé věty tím, že je její předpis tíživý i pro dlužníky, poněvadž zvětšuje jejich náklady, i pro věřitele, poněvadž jej nutí, aby pro částky nepatrné, na př. annuity Kč 800.—, žalovali u krajských soudů. Stejně se odůvodňuje i zrušení věty třetí, která kromě toho zavdává často podnět ke sporům o příslušnosti při otázce, zda je tu pravý poměr kontokorentní (čl. 291 obch. z.), při němž rozhoduje výše salda, či zda nejde jen o t. zv. běžný účet, při němž rozhoduje úhrn pohledávek žalobcových.

To, co stanoví novela o kumulaci nároků náležejících svou výší ve směs před okresní soudy, platí také u krajských soudů pro kumulaci nároků, jestliže žádný z těchto nároků nepřevyšuje Kč 20.000.—, ale jejich součet tuto částku převyšuje; příslušným k projednání všech nároků zůstává samosoudce. V souvislosti s tím je nový § 227, odst. 2. c. ř. s., jenž u krajského soudu připouští kumulaci nároků, které náležejí před samosoudce, s nároky, náležejícími před senát a povolává k rozhodnutí o nich senát.

Obdržíme tedy, pokud jde o přípustnost kumulace, z těchto předpisů následující obrazec:

1. Jde-li o spojení nároků právně nebo skutkově souvislých, je pro věcnou příslušnost rozhodným vždy jejich součet; nezáleží na tom, jestli by některý z těchto nároků sám o sobě patřil před okresní soud, jiný před krajský soud anebo jestli by všechny nároky samy o sobě patřily před okresní soud.

2. Jde-li o spojení nároků, které nejsou spolu v právní anebo skut-

kové souvislosti, musí býti soud, u něhož se žaloba podává, věcně příslušným pro každý nárok o sobě. Lze tedy u okresních soudů podati žalobu (v upomínacím řízení i žádost) s několika nároky, z nichž žádný nepřesahuje Kč 5.000.—, i když jejich součet tuto výši přesahuje. U krajských soudů lze pak spojití nároky nad Kč 5.000.—, i když součet jejich přesahuje Kč 20.000.—. V tomto případě třeba zase rozeznávati, jestli žádný ze spojených nároků nepřesahuje Kč 20.000.—, či je spojen nárok pod Kč 20.000.— s nárokem nad tuto částku. V prvním případě bude příslušným samosoudce, v tomto pak senát.

IV. Důležitou změnu předpisů o soudní příslušnosti přináší novela i pro upomínací řízení. Novým zněním § 3 zák. č. 67/1873 ř. z. je totiž zrušen dosavadní předpis, jenž zakazoval vydati platební rozkaz proti osobám, jimž by se musel tento dodatí mimo obvod toho sborového soudu, v němž má sídlo okresní soud povoláný vydati tento rozkaz. Ustanovení toto působilo rušivě a obmezovalo značně výhody, které poskytoval § 2, odst. 2. svým ustanovením, že místní příslušnost v upomínacím řízení se řídí předpisy jur. normy o místní příslušnosti ve sporných věcech.

V. Důležitý předpis, vztahující se na příslušnost přináší nový § 261 a) v odst. 1. c. ř. s. (čl. IV., č. 10 nov.), jímž je nahrazen dosavadní § 261, odst. 6. novelou zrušený. Předpisuje totiž, že namítá-li žalovaný nepříslušnost, jest povinen uvést po pravdě všechny skutkové okolnosti důležité pro posouzení příslušnosti dovolaného soudu; neučiní-li tak, ač k tomu byl soudem vyzván, »budiž námitka nepříslušnosti zamítnuta«.

Ale žalovanému se ukládá i povinnost další, totiž spojití se svou námitkou nepříslušnosti i označení soudu příslušného, je-li mu tento znám. Kdežto tedy žalovaný musí námitku nepříslušnosti opřítí ihned o skutečnosti, jimiž ji odůvodňuje, nemusí vždy označiti soud příslušný, není-li mu znám. Ale učiní-li tak, a žalobce pak, bylo-li námitce nepříslušnosti vyhověno, navrhne, aby žaloba byla postoupena právě tomuto soudu, jež žalovaný označil za příslušný, bude už žalovanému odňata možnost, namítati nepříslušnost i tohoto soudu, poněvadž tím by se ocitl v rozporu se svými dřívějšími tvrzeními [§ 261 a), odst. 6.]. Upozorniti ovšem dlužno, že žalobce může navrhnouti i postoupení jinému soudu, než který byl označen žalovaným jako příslušný. Soud je povinen řídit se vždy návrhem žalobcovým, i když se tento návrh neshoduje s projevem žalovaného, leč by byl také soud žalobcem uvedený patrně nepříslušný.

Nový předpis pojí k námitce nepříslušnosti, žalovaným učiněné, povinnost jeho uvést po pravdě všechny skutkové okolnosti důležité pro posouzení příslušnosti dovolaného soudu, a to pod následky, že bude jeho námitka zamítnuta, nevyhoví-li »povinnosti uvést skutkové okolnosti, ač k tomu byl soudem vyzván« [§ 261 a), odst. 1.].

Z toho vyplývají dva důsledky:

a) že toto ustanovení vztahuje se jen na nepříslušnost, která musí býti žalovaným namítána, tedy na nepříslušnost prorogací zhojitelnou (§§ 41, 43, 104 j. n.), nikoliv na nepříslušnost prorogací nezhojitelnou, k níž musí soud hleděti z úřední povinnosti a v každém období sporu (§§ 43, 104 j. n., 240, 477, č. 3 c. ř. s.);

b) že tato námitka musí býti učiněna včas, tedy při prvním roku, resp. u okresních soudů při prvním ústním přelíčení před tím, než se žalovaný pustí do hlavní věci. Poněvadž pak zákon pojí shora zmíněnou po-

vinnost žalovaného k této námitce, vyplývá z toho, že žalovaný je povinen ihned při prvním roku hned také uvést »po pravdě všechny skutkové okolnosti důležité pro posouzení příslušnosti dovolaného soudu.«

Z toho jde, že tímto předpisem je dotčen i § 239 c. ř. s., a to hned ve dvojím směru. Jednak, že nestačí už, když žalovaný při prvním roku námitku nepřislušnosti jen »ohlásí«, jednak, že při prvním roku může být o této námitce také hned rozhodnuto. Toto rozhodnutí může znít buď tak, že se námitka zamítá, poněvadž žalovaný neuvedl skutkové okolnosti pro nepřislušnost, ač k tomu byl soudem vyzván, aneb že se námitce vyhovuje; ale toto druhé rozhodnutí může být u prvního roku učiněno jen tehdy, když žalobce hned při prvním roku navrhl, aby soud, vyhověl-li by námitce, postoupil žalobu soudu žalobcem uvedenému [§ 261 a), odst. 2.]. Rozdíl mezi těmito způsoby rozhodnutí tkví ještě v tom, že zamítnutí námitky nepřislušnosti musí být za uvedené podmínky vysloveno ihned při prvním roku (budiž námitka... zamítnuta), kdežto vyhověti námitce a postoupiti zároveň věc soudu žalobcem uvedenému soudce konající první rok může, ale nemusí. Bude tu záležitosti jednak na tom, jak žalovaný svou námitku odůvodňuje a čím chce správnost její prokázati, jednak na tom, jak se při prvním roku k těmto projevům žalovaného zachová žalobce (dozná-li je nebo je popírá a pod.).

Neučinil-li žalobce návrh na postoupení žaloby jinému soudu pro případ, že by soud námitce nepřislušnosti vyhověl, hned při prvním roku, anebo učinil-li jej, ale soudce při prvním roku o tomto návrhu sám rozhodnouti nechce, je vyhrazeno rozhodování o námitce i o návrhu žalobcovu až ústnímu jednání po prvním roku nařízenému a — v senátních sporech — senátu. Připomenouti snad netřeba, že žalobce může svůj návrh na případné postoupení soudu jím uvedenému učiniti také teprve až při tomto ústním jednání.

Ať už bylo námitce nepřislušnosti vyhověno a věc postoupena jinému soudu žalobcem označenému hned při prvním roku či teprve až při ústním přelíčení, nikdy nebude u soudu, jemuž spor byl postoupen, konán **n o v ý p r v ý r o k**:

a) bylo-li postoupení sporu vysloveno při prvním roku, určí nový soud lhůtu k odpovědi na žalobu písemně,

b) bylo-li vysloveno až v pozdějším období, nařídí nový soud hned rok k projednání věci.

Chce-li žalovaný namítati i nepřislušnost tohoto nového soudu, je obmezen i časově i obsahově.

Bude musit svou námitku vznést, a ovšem i uvedením všech skutkových okolností opřít, buď v odpovědi na žalobu, kterou mu nový soud uložil [pod odst. a)], aneb při ústním přelíčení, ale jen dokud se nepustí při něm do jednání o věci hlavní [pod b)].

Obsahově je pak při tom žalovaný obmezen v tom směru, že nemůže nepřislušnost nového soudu opírat ani o důvody, které jsou v rozporu s jeho dřívějšími tvrzeními, ani o důvody, které vznikly teprve po podání žaloby [§ 261 a), odst. 6.]. Také zde má zákon na mysli jen námitku nepřislušnosti zhojitelné.

Pro ocenění významu, jaký má první odstavec § 261 a), je důležité, jak bude tento odstavec vykládán. Velký význam bude míti, bude-li vykládán tak, že žalovaný už při namítání nepřislušnosti — nikoli

teprve později — je povinen uvést po pravdě všechny skutkové okolnosti důležité pro posouzení příslušnosti dovolaného soudu. To je také jediné správný výklad; neboť bylo-li by žalovanému ponecháno, aby se obmezil jen povšechně na uvedení některých skutkových okolností a aby je mohl doplňovati až při ústním jednání o nich, nebylo by tu žádné novoty naproti dosavadnímu stavu. Již tato povinnost o sobě uložená žalovanému, uvést všechny skutkové okolnosti a po pravdě, je způsobitou předejítí povrchnímu a jen k průtahům směřujícímu namítání nepřislušnosti.

Mnohem větší význam bude mít tato povinnost, bude-li praxí uvedena ve správnou souvislost s druhou větou téhož odstavce. Mluví-li první věta o povinnosti žalovaného »uvést po pravdě všechny skutkové okolnosti důležité pro posouzení příslušnosti dovolaného soudu«, pokračuje věta takto: »nevyhoví-li žalovaný povinnosti uvést skutkové okolnosti... budiž námitka nepřislušnosti zamítnuta«. Vzniká otázka: má druhá věta na mysli povinnost téhož rozsahu jako věta první, či povinnost užší, čili jinými slovy: stačí k tomu, aby nemohl soud námitku nepřislušnosti zamítnouti, již to, že žalovaný uvedl vůbec nějaké skutkové okolnosti, či je třeba zastávat výklad ten, že námitka musí býti zamítnuta, vyjde-li na jevo, že žalovaný neuvedl všechny skutkové okolnosti, anebo že je neuvedl po pravdě?

Považuji za správný jediné tento druhý výklad. Povinnost, jakou má na mysli druhá věta, je totožná s povinností, o níž mluví věta první. Stejně jako se neopakuje v druhé větě, že jde o skutkové okolnosti »důležité pro posouzení příslušnosti dovolaného soudu«, neopakuje se tam ani, že to musí býti »po pravdě všechny« skutkové okolnosti. Obojí se prostě ve druhé větě předpokládá, povinnost, uložená žalovanému, pokud jde o skutkové okolnosti v první větě, je přenesena i n t o t o do věty druhé.

Že tomu tak opravdu je, jde jasně z toho, jak k dnešní druhé větě došlo. Vládní návrh (tisk 47 z r. 1935) měl první větu stejnou, jako je v § 261 a), odst. 1. Ale druhá věta zněla: »Nevyhoví-li žalovaný této povinnosti... zamítnuta«. Poněvadž toto znění bylo příliš široké a zahrnovalo v sobě vlastně i povinnost žalovaného označiti soud příslušný, je-li mu znám, bylo zvoleno nynější znění. Bylo však zvoleno jen proto, aby se předešlo výkladu, že neoznačil-li žalovaný soud příslušný, ačkoliv mu byl znám, musila by býti námitka nepřislušnosti zamítnuta. Ale rozhodně nebylo zvoleno proto, aby zeslabilo povinnost žalovaného uvést po pravdě všechny skutkové okolnosti pro posouzení příslušnosti dovolaného soudu důležité.

Kdyby se dával druhé větě užší smysl, neodpovídalo by to ani vzniku zákona ani snaze jeho, zmařiti žalovanému pokusy o průtahy působené namítáním nepřislušnosti. Žalovaný si nemůže stěžovati na přísnost zákona, neboť uvést hned všechny skutkové okolnosti a podle pravdy, je právě při námítce nepřislušnosti soudu požadavek pro žalovaného snadno splnitelný. Stanoviti pak i na porušení povinnosti k pravdě následek zamítnutí námítky nepřislušnosti, je něčím, co propůjčuje zákonu vysokou hodnotu nejen mravní, nýbrž i právní. Neboť je-li povinnost k pravdě v § 178 c. ř. s. vyslovena bez sankce, máme zde předepsanou povinnost k pravdě s určitou sankcí. Tím nový zákonodárce pokračuje ve zdůrazňování a uskutečňování této krásné, pro právní řád tak důležité, ale ve skutečnosti, bohužel, tak zanedbávané, snahy po pravdivosti v řízení soudním.